

ინტელექტუალურ საკუთრებაზე უფლებების დაცვა და არსებული პრობლემები საქართველოში

თამარ მენაბდე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

რეზიუმე

განიხილეს ინტელექტუალურ საკუთრებაზე უფლებების დაცვის პრობლემები საქართველოში. წარმოდგენილია სასაქონლო ნიშნის როლი კომერციული დანიშნულების თვალსაზრისით, პირატული და გაყალბებული პროდუქციით სარგებლობის პრობლემები. შემოთავაზებულია საკითხები: რა არის ინტელექტუალური საკუთრება; რა მდგომარეობაა ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის თვალსაზრისით საქართველოში; ასოციაცია „Business Software Alliance“-ის მუშაობის მიზანი და შედეგები საქართველოში; რა სარგებელს ნახულობს საავტორო უფლების მფლობელი; რა კომერციული დანიშნულება გააჩნია სასაქონლო ნიშანს; რა მდგომარეობაა საქართველოში პირატული და გაყალბებული პროდუქციის გამოყენების თვალსაზრისით; ინტელექტუალური საკუთრების მნიშვნელობა თანამედროვე კომერციულ საქმიანობაში.

საკვანძო სიტყვები: ინტელექტუალური საკუთრება. პირატული პროდუქცია. ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა. ინტელექტუალურ საკუთრებაზე უფლებები.

1. შესავალი

ინტელექტუალური საკუთრება მიუთითებს ადამიანის გონებრივი შრომის შედეგად მიღებულ ნაშრომზე, იქნება ეს გამოგონება, ლიტერატურული თუ სამხატვრო ნაშრომი, სიმბოლო, დასახელება, იმიჯი და ღიზანი, რომელიც ვაჭრობის სფეროში გამოიყენება.

მიუხედავად იმისა, თუ სად ხდება ამის გამოყენება მუსიკალურ პროდუქციაში, კინემატოგრაფიაში, ახალ ტექნოლოგიებსა თუ სამედიცინო წინსვლებში. ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებული უფლებების დაცვა ხელს უწყობს იმას, რომ მსოფლიომ კვლავ გააგრძელოს ახალი ტექნოლოგიების, შემოქმედებით საქმიანობისა და ახალი სახის პროდუქციის შექმნის მიზნით დახარჯული დროით, რესურსითა და ინტელექტუალური შესაძლებლობებით სარგებლობა.

ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა ასევე საჭიროა ღია და სამართლიანი კონკურენციის დასამყარებლად და ეკონომიკური წინსვლის შესანარჩუნებლად. აგრამ ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის პროცესში უამრავ მნიშვნელოვან სირთულეს ვაწყდებით.

2. ძირითადი ნაწილი

საკუთრების ნებისმიერი სხვა უფლების მსგავსად, ინტელექტუალურ საკუთრებაზე უფლებები პატენტის, სასაქონლო ნიშნის, ღიზანის, საავტორო უფლების მფლობელს შესაძლებლობას აძლევს, მიიღოს სარგებელი საკუთარი ნაშრომიდან ან ინვესტიციიდან. უძველესი დროიდან არსებობდა სპეციალური ნიშნები, რომლებიც ეკუთვნოდა პროდუქციის მწარმოებელს [1].

ინტელექტუალური საკუთრების მზარდი მნიშვნელობა თანამედროვე კომერციულ საქმიანობაში განაპირობა გაძლიერებულმა კონკურენციამ. სასაქონლო ნიშნების საშუალებით მომხმარებელს შეუძლია განასხვავოს ერთმანეთისაგან საქონლის მწარმოებელი, საქონლის ხარისხის და ფასი. სასაქონლო ნიშანი შეიძლება განვიხილოთ როგორც ერთგვარი რეკლამა საქონლის მიწოდებისას და მომხმარებელსა და მწარმოებელს შორის კონტაქტის დამყარების საშუალება. ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების დაცვა წარმოადგენს საერთაშორისო

ვაჭრობის ხელშეწყობის ერთ-ერთ ძირითად ასპექტს და შემოსავლების სამსახურს მნიშვნელოვანი როლი აკისრია ამ უფლებების დაცვაში.

შემოსავლების სამსახური იცავს ინტელექტუალური საკუთრების იმ ობიექტებს, რომლებიც შეტანილია “შემოსავლების სამსახურის ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტის რეესტრში”. რეესტრში რეგისტრაცია ხორციელდება “ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებულ სასაზღვრო ღონისძიებათა შესახებ” საქართველოს კანონის შესაბამისად.

საქართველო უკვე დიდი ხანია არის ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის (ისმო) და მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის (მსო) წევრი. საქართველოს კანონმდებლობა ინტელექტუალური საკუთრების სფეროში შეესაბამება და ჰარმონიზებულია საერთაშორისო ხელშეკრულებებთან და ევროკავშირის ნორმატიულ აქტებთან.

საქართველო შემჩნეულია, ასე ვთქვათ, მითვისებით, სხვისი სახელის გამოყენებით. შემჩნეული ვართ პირატული და გაყალბებული პროდუქციის გამოყენებაში ძირითადად, კომპიუტერული პროგრამების და ციფრული პროდუქციის გამოყენებაში. ეს რეიტინგებშიც ასახულია [2]. ვსარგებლობთ არალეგალური კომპიუტერული პროგრამებით, არალეგალურად ვუსმენთ მუსიკას, ვუყურებთ ფილმებს, ტელევიზიები აჩვენებს უკანონოდ ახალ ფილმებს და ასე შემდეგ.

Business Software Alliance-ის კომპანია, რომელიც მუშაობს კომპიუტერული Software კომპიუტერული პროგრამების ნაწილში [1]. კომპანია აქვეყნებს რეიტინგებს, სადაც არალეგალური, პირატული ნაწარმის მოხმარებას ქვეყნების მიხედვით შეფასებას აძლევს. 2009 წლის მონაცემებით, საქართველო ერთ-ერთ პირველ ადგილს იკავებს ალბათ იმიტომ, რომ არა მარტო კერძო მომხმარებელი, საჯარო სამსახურებიც კი არალეგალური კომპიუტერული პროგრამებით მუშაობენ.

მთავრობა მიზანმიმართულად ცდილობს გამოასწოროს რეიტინგის ასეთი მდგომარეობა [3]. უცხოური კომპანია როცა შემოდის ბაზარზე და ხედავს ქვეყანაში ასეთი რეიტინგია, იგი თავს იკავებს შემდგომი აქტიურობისგან. მაგალითად, ინფორმაციული ტექნოლოგიების რომელიმე კომპანიას რომ მოუნდეს აქ შექმნას რაიმე პროდუქტი, მას შიში ექნება, რომ ვიღაცა არასანქცირებულად შექმნის მისი პროდუქციის დუბლს და გაყიდის დაუკითხავად. თვით პროდუქციის მფლობელი კომპანია კი გაყიდვას ვერ მოახერხებს და შემოსავალს დაკარგავს.

ანმაგალითად, ადგილობრივმა რეჟისორმა რომ მოიზიდოს თანხები, დააფინანსოს კინოგადაღება, შექმნას ახალი ფილმი, მეორე დღესვე შესაძლებელია იგი ბაზრობაზე გაიყიდოს ლიცენზიის გარეშე (მაგალითად, ათ ლარად, დისკებზე ჩაწერილი), ანუ მფლობელი რეჟისორი კარგავს კუთვნილ შემოსავალს.

ამგვარად, ადგილობრივი მწარმოებელი ცუდ დღეში ვარდება. კანონმდებლობაში ამის თავიდან აცილების ყველანაირი სანქციები არსებობს, უბრალოდ არ ხდება აღსრულება. არ მიდის პოლიცია ბაზრობებზე რეიდებით, არ იბლოკება ვებსაიტები და ასე შემდეგ, მარტო აკრძალვები არ წარმოადგენს პრობლემასთან ეფექტურ მიდგომას. ხალხის ცნობიერებაშიც უნდა მოხდეს ცვლილება.

შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოში თითქმის არავინ იცავს ინტელექტუალური საკუთრების უფლებას. ამ ბოლო პერიოდში მხოლოდ ქართული შოუ ბიზნესის წარმომადგენლები აქტიურობენ და ცდილობენ დაიცვან თავიანთი ინტელექტუალური საკუთრება [4]. მაგრამ არსებული რეალობა ჯერჯერობით მაინც არ იცვლება.

სულ სხვა ვითარებაა ქართულ „ციფრულ სამყაროში“. მაგალითისთვის ავიღოთ „Business Software Alliance“-ის მონაცემები, რომლის თანახმადაც საქართველო პირველ ადგილზეა (93%-

ით) მეკობრული პროგრამების გამოყენებაში. ის ისეთი ქვეყნების გვერდით დგას სიაში როგორებიცაა: ზიმბაბვე (91%), მოლდავეთი (90%) და ბანგლადეში (90%).

მიხედვად იმისა რომ არსებობს კანონი ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის შესახებ, მაინც არ არსებობს ის მექანიზმი, რომელიც აიძულებდა მომხმარებელს ესარგებლა ლიცენზირებული პროგრამული უზრუნველყოფით.

ახლახანს საქართველოში მოქმედება დაიწყო ასოციაცია „Business Software Alliance“-მა. იგი აერთიანებს პროგრამული უზრუნველყოფის მწარმოებლებს მსოფლიოს მასშტაბით. მაგალითად ისეთებს, როგორცაა Apple, Microsoft, Kaspersky, Dell და ა.შ. და სწორედეს შეუქმნის სირთულეებს როგორც მთავრობას, ისე მოსახლეობას, ფასიანი ოპერაციული სისტემების, უტილიტების თუ სხვა ტიპის პროგრამული უზრუნველყოფის უფასოდ გამოყენების შემთხვევაში.

ეკონომიკური ფაქტორის გარდა, რაც უმთავრესად განაპირობებს მეკობრული პროდუქციის გამოყენებას, არის კიდევ ერთი რამ. კერძოდ, საზოგადოების დამოკიდებულება – აზროვნება, რომელიც გააჩნია საზოგადოების უმეტეს ნაწილს, შესაცვლელია.

დასაფიქრებელია, ფასიანი პროდუქციის რამდენი ალტერნატივა არსებობს? როგორც ოპერაციული სისტემების, ისე სხვა პროგრამული უზრუნველყოფის, რომელიც ხელმისაწვდომია უფასო ლიცენზიის მქონე OS-ის მომხმარებლისთვის. თუ გიკითხავთ მათთვის ვინც სარგებლობს Microsoft-ის ნებისმიერი ოპერაციული სისტემით, რომელიც მუდამ „გადასაყენებელია“, რომელსაც ვერ უკეთებს საჭირო განახლებას, იმიტომ რომ მის OS-ს არ შეუძლია ე.წ. „ჯენუინ ვალიდაციის“ გავლა წარმატებით, ხშირად აწუხებს ვირუსები, რომლებსაც ანტივირუსი ვერ იჭერს და ა.შ., რატომ იყენებს მას? თუ გიხსენებიათ უფასო OS-ი, Open Source-ული პროგრამული უზრუნველყოფა, მაგალითად ლინუქსი და რა რეაქცია მოყლია ამას მოსაუბრისგან? პასუხი ალბათ შემდეგი შინაარსის იქნებოდა, თუ უფასოა, ნამდვილად არ არის კარგი, ამის გამო მისი ცდაც კი არ ღირს და ა.შ.

3. დასკვნა

პრობლემა ნამდვილად უფრო დიდია ვიდრე გარედან ჩანს. ოპერაციული სისტემები და სხვა პროგრამული უზრუნველყოფა შესაცვლელია არა მარტო კომპიუტერზე არამედ ჩვენში, ჩვენს აზროვნებაში და შემდეგ უფრო მარტივი და მსუბუქი გადასატანი იქნება ის ფაქტი, რომ ცოტა ხანში ნებისმიერ მომხმარებელს საქართველოშიც კი ფული ექნება გადასახდელი ფასიანი პროგრამებით სარგებლობისათვის.

ლიტერატურა:

1. ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი. Forum.ge
2. საავტორო უფლებები და ინტელექტუალური საკუთრება. www.radiotavisufleba.ge
3. საქართველოს მთავრობის დადგენილება №181. (2010). საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრის – „საქპატენტი“-ს დებულება. თბილისი
4. ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების დაცვა. www.gca.ge
5. ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული სააგენტო „საქპატენტი“.www.sakpatenti.org.ge
6. მეცნიერების მენეჯმენტი. ინტელექტუალური საკუთრების მარკეტინგი. ინტელექტუალური კვლევებისა და განვითარების დეპარტამენტი. თსუ.თბილისი. www.tsu.ge

INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AND PROBLEMS IN GEORGIA

Menabde Tamar

Georgian Technical University

Summary

Discussed: Protection of intellectual property rights problems in Georgia. Trade mark role prescription in business; Problem to use pirated and fabricated production. The article covers the following issues: what's intellectual property; protection of intellectual property rights in Georgia; operating conditions and results "Business Software Alliance" association in Georgia. What benefits has copyright owner; what business prescription has trade mark; what situation is in Georgia make use pirated and fabricated production; Intellectual property meaning in trade business.

ЗАЩИТА ПРАВ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ И СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ В ГРУЗИИ

Менабде Т.

Грузинский Технический Университет

Резюме

Рассматриваются проблемы защиты прав интеллектуальной собственности в Грузии. Показана роль торговой марки в коммерческих условиях, проблемы использования пиратской и контрафактной продукции. Рассматриваются вопросы: что такое интеллектуальная собственность; какова ситуация в Грузии с точки зрения защиты интеллектуальной собственности; цель работы и достигнутые результаты ассоциации "Business Software Alliance"; коммерческое назначение торговой марки; какова ситуация в Грузии с точки зрения использования пиратской и контрафактной продукции; роль интеллектуальной собственности в современной коммерческой деятельности.